

(і педагогічної) майстерності, від їхнього психоемоційного стану і внутрішньої життєстійкості (резилієнтність) залежить, як довго та як ефективно буде здійснюватися процес відродження національної освіти й національної культури) [2]. Українська школа і українська освіта відновляться так швидко і так якісно, як швидко та якісно зможе відродитися вітчизняне вчительство.

Отже, сьогодні перед системою післядипломної педагогічної освіти стоїть важливе завдання щодо розроблення й упровадження освітніх програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, орієнтованих на підвищення рівня готовності вчителів до ефективної психолого-педагогічної підтримки здобувачів освіти в умовах війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. URL: https://drive.google.com/file/d/1r0qbJVj-lXfSjLtvzvJDeicK5YFI6wZL/view?fbclid=IwAR3YIU5ZV5YgxmTVt6ZVeq4jvhvd_iIhIV8iqmdOAAqIDSDrcBlQAsnZ_xIo (дата звернення: 12.01.2023).
2. Панок В. Г. Діяльність психологічної служби та Українського науково-методичного центру практичної психології та соціальної роботи в умовах війни: результати, проблеми, пріоритети. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4205> (дата звернення: 12.01.2023).
3. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості / стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / С. О. Богданов та ін. ; за заг. ред.: В. М. Чернобровкіна, В. Г. Панок. Київ : Пульсари, 2017. 208 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/707663> (дата звернення: 12.01.2023).
4. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посібник для практиків соціальної сфери / Л. А. Мельник та ін.; за ред. Л. С. Волинець. Київ : Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАСОБАМИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Тетяна Ремех,

кандидат педагогічних наук,

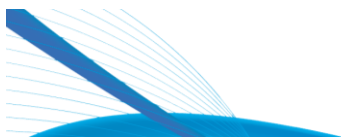
старший дослідник,

завідувач відділу суспільствознавчої освіти

Інституту педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

У глобальному інформаційному суспільстві основним стратегічним ресурсом є інформація. Новітні інформаційно-комунікаційні технології широко

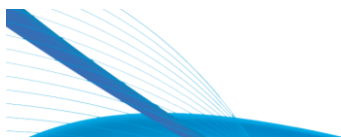
проникли практично в усі сфери життєдіяльності суспільства, змінили умови побуту і праці людини, сформувавши нові її потреби, стереотипи поведінки, уявлення про якість життя, простір і час [2, с. 32]. Це поставило на порядок денний питання інформаційної безпеки – стану інформаційного середовища, що забезпечує задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин, безпеку інформації і захист від негативної інформаційної дії [2, с. 34].

Зазначимо, що інформаційну безпеку розуміють, по-перше, як стан захищеності систем обробки і зберігання даних, за якого забезпечено конфіденційність, доступність, цілісність інформації, використання й розвиток її в інтересах людини, а, по-друге, як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності інформації особи, суспільства і держави від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, руйнування, внесення змін, ознайомлення чи знищення. Тож інформаційна безпека захищає життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави.

Зауважимо, що інформаційна безпека передбачає належний рівень інформаційної культури – теоретичної та практичної підготовки особистості, за якого досягається захищеність і реалізація її життєво важливих інтересів та гармонійний розвиток в умовах інформаційного суспільства незалежно від наявності інформаційних загроз [4]. Попри те, що інтернет робить життя зручнішим, онлайн-простір не є абсолютно безпечним – будь-хто може зіштовхнутись із кібершахраями або постраждати від кібербулінгу. Відтак особливої ваги набуває освітній складник формування інформаційної культури, що полягає в систематичному навчанні здобувачів освіти інформаційній безпеці в закладах загальної середньої освіти.

До шкільних навчальних предметів / курсів, що мають потенціал щодо виконання означеного завдання, відносимо інтегрований курс «Громадянська освіта» рівня стандарту, який вивчають учні 10 класу закладів загальної середньої освіти. Серед програмових завдань курсу значиться розвиток медійної грамотності учня, гнучкості й адаптивності, комунікабельності [1].

У навчальній програмі інтегрованого курсу є розділ 5 «Світ інформації та мас медіа», опанування темами якого дають змогу учням розвинути навички інформаційної безпеки. Про це свідчить перелік очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів, зазначених у названому розділі програми. Учні мають розуміти такі поняття, як-от: свобода слова, інформація, мас медіа, медіатекст, суспільне мовлення, пропаганда, реклама, соціальні мережі, фейк, реклама, маніпуляція та інші; характеризувати функції медіа в демократичній державі й наводити приклади їхнього впливу на прийняття рішень та формування громадської думки; описувати ознаки замовних матеріалів в медіа; пояснювати можливості інтернету та усвідомлювати небезпеки, пов'язані з його використанням; володіти базовими технологіями запобігання впливу маніпулятивних та пропагандистських медіа повідомлень; застосовувати способи перевірки достовірності джерел інформації; володіти базовими технологіями критичного аналізу медіатекстів; простежувати переваги і ризики під час користування соціальними мережами та інші [1].

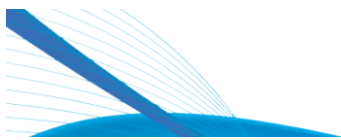

Досягаються ці та інші зазначені в навчальній програмі очікувані результати через опанування учнями змістом розділу шляхом застосування відповідних видів навчальної діяльності. Щодо змісту, то, приміром, у темі 3 «Маніпулятивний вплив медіа» учні розглядають такі питання як маніпуляції в медіапросторі, роль медіа у провокуванні конфліктів та поширенні стереотипів, інформаційні війни та інші; вчаться розпізнати фейкову інформацію, пропаганду, пост правду, мову ворожнечі тощо. Тема 4 «Критичне сприйняття та протидія маніпуляціям мас медіа» містить питання щодо достовірності інформації в медіа, джерел інформації та стандартів її подання, інформаційної безпеки і її складників та інші: передбачає розвиток умінь учнів критично аналізувати медіатексти. В аналізованому розділі програми є тема 5 «Інтернет», опанування якою безпосередньо пов'язане з розвитком в учнів навичок інформаційної безпеки. Адже вона містить такі питання, як-от: приватність та конфіденційність у віртуальному світі; цифрова ідентичність; соціальні мережі; права людини в інтернеті; безпека та етика поведінки у мережі; кіберзлочинність та кібератаки; особливості захисту прав дітей та молоді в інтернеті.

Як видно з аналізу навчальної програми, опанування учнями змістом інтегрованого курсу спрямоване з-поміж іншого на формування їхніх ключових компетентностей, серед яких – інформаційно-цифрова. Це передбачає розвиток у них умінь «використовувати цифрові технології для пошуку потрібної інформації, її нагромадження, перевірки і впорядкування; досліджувати суспільні проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з масивами даних, співпрацювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проєктах; створювати вербальні й візуальні (графіки, діаграми, фільми) тексти, мультимедійні презентації та поширювати їх; виявляти маніпуляції інформацією у процесі аналізу повідомлень мас медіа; виявляти джерела та авторів інформації, робити коректні посилання», а також формування поваги до прав людини в віртуальному просторі, дотримання авторського права та принципів академічної доброчесності [1].

Навчання учнів безпековій поведінці в інформаційному просторі потребує, на нашу думку, використання на уроках відповідних компетентісно орієнтованих пізнавальних завдань та систематичного застосування методів і прийомів активного навчання учнів. Ефективними вважаємо індивідуальні / групові практичні вправи (наприклад, з аналізу медіатекстів, розрізнення фактів і суджень, розпізнавання фейків, дезінформації, пропаганди, «джинси»), індивідуальні / групові дослідження та проєкти (наприклад, стосовно видів кіберзлочинів, повноважень кіберполіції, наративів інформаційних війн); різні види дискусій (наприклад, щодо приватності та спілкування у віртуальному просторі), складання порадишків (приміром, щодо безпечної поведінки в соціальних мережах, протидії пропаганди), створення інфографіки, постерів із тем розділу та ін.

Кожний урок, кожне практичне заняття, що зачіпає питання світу інформації, медіа, інтернету, на нашу думку, має відбуватися у форматі практикуму, де через практико орієнтовані завдання учні опановують змістом теми та розвивають відповідні навички. Вчителю на таких уроках має бути

відведена роль організатора / модератора процесу та помічника учнів у їхньому просуванні [3, с. 53–54]. Тому слід відмовитися від задовгих лекцій, презентацій чи відео, не варто будувати урок виключно на роботі з підручником, адже будь-які навички, тим паче навички інформаційної безпеки, формуються, розвиваються, удосконалюються в діяльності, а це потребує, своєю чергою, залученості учнів й опанування ними відповідними способами дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Громадянська освіта (інтегрований курс). 10 клас. Рівень стандарту: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. 22 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 12.02.2023).
2. Панченко О. А., Панченко Л. В. Інформаційна безпека та інформаційна культура в сучасному інформаційному суспільстві. *Правова інформатика*. 2015, № 2(46). С. 32–38.
3. Ремех Т., Пометун О. Методика навчання учнів ліцею громадянської освіти: методичний посібник [Електронне видання]. Київ : Конві Прінт, 2021. 222 с.
4. Француз-Яковець Т. А. Інформаційна безпека в умовах війни. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19251/> (дата звернення: 12.02.2023).

СПІВПРАЦЯ ПЕДАГОГА ТА БАТЬКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛІСНОГО ПІДХОДУ ДО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Лілія Тищенко,

*старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

Педагогіка партнерства є однією з важливих складових Нової української школи, що спрямована передусім на встановлення довіри між школою, дітьми, батьками та суспільством, де особлива увага приділяється створенню ефективної співпраці всіх учасників освітнього процесу [2].

Кожна дитина є унікальною, наділеною від природи винятковими здібностями, потенційними можливостями. В Концепції Нової української школи наголошено, що місією нової школи є допомога, розкриття та розвиток обдаровань і здібностей кожної дитини на основі співпраці учителів, учнів та батьків. Безумовно, від того, наскільки ці взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх виховання особистості в цілому.

Роль сім'ї у становленні дитини є надважливою. Так, у Законі України «Про освіту» зазначено, що виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини [3]. Саме в сім'ї закладаються основи формування особистості, поваги до інших,